УДК 339.138:338.439:504
DOI https://doi.org/10.15589/znp2025.4(502).41

THE ENERGY OF TRADING AND COMMERCE IN THE DEVELOPMENT OF ORGANIC AGRICULTURAL PRODUCTION

СИНЕРГІЯ ТРЕЙДИНГУ ТА ТОРГІВЛІ В РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО АГРОВИРОБНИЦТВА

Nataliya V. Valinkevich
natali1573@ukr.net
ORCID: 0000-0001-8804-868X
Marina S. Kotsenko
marina.kotcenko@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9770-1510

Н. В. Валінкевич,
докт. екон. наук, професор
М. С. Коценко,
докт. філос. з економіки, доцент

Polissia National University, Zhytomyr
Поліський національний університет, м. Житомир

Abstract. Modern global economic challenges and structural changes in the agricultural sector, exacerbated by the consequences of military aggression in Ukraine, necessitate the development of new mechanisms to ensure the resilience and competitiveness of organic agricultural production. Despite the steady growth of global demand for organic products, the domestic sector faces scaling barriers, which are associated not only with a crisis in the resource base but also with the inefficiency of traditional marketing methods. Insufficient logistical infrastructure, information asymmetry, and lack of integration into global trade systems reduce Ukraine's potential as a key exporter of organic raw materials to the EU. Research into the synergy of trading and innovative trade instruments is critically important for addressing these imbalances.
Purpose: The aim of this study is to determine the feasibility and develop a theoretical mechanism for the synergy between trading and trade, as a key factor in the development of organic agriculture capable of ensuring its long-term economic resilience and integration into the global market. *Method*: The research employed methods of system analysis and synthesis to assess structural imbalances in the domestic organic market; comparative analysis to juxtapose Ukraine's organic production indicators with those of leading global countries; tabular methods to systematize key market parameters; graphical methods to visualize the developed synergistic mechanism; and deductive and inductive reasoning to substantiate conclusions regarding the need to integrate innovative trade and trading approaches. *Results*: The study identified a pronounced structural imbalance in the domestic organic sector, particularly a sharp reduction in organic land to 26.8 % of the 2017 level, which is a direct consequence of military aggression. At the same time, despite the resource base crisis, a high resilience of institutional capital was observed, evidenced by the increase in the number of certified operators to the highest level during the study period. This phenomenon is interpreted as the preservation of "institutional loyalty", which is a key advantage for the rapid recovery of the sector. Analysis of traditional marketing methods confirmed that logistical fragmentation, economic inefficiency, and geographical constraints are the main barriers to scaling. It was argued that overcoming these limitations is possible only through the synergy of innovative trade and strategic agri-trading. *Scientific novelty*: The developed synergistic mechanism posits that innovative trade ensures physical efficiency and overcomes geographical barriers, while trading performs functions of financial stabilization, risk management, and facilitates access for small producers to complex international certification requirements. Implementing this model allows the transformation of organic products from a local commodity into an international asset. *Practical significance*: The study results are practically significant for public authorities in developing programs to support the organic sector, particularly regarding infrastructural provision. For organic producers and traders, the model provides concrete tools to optimize supply chains, minimize price risks, and enhance operational transparency, which is critical for strengthening their competitiveness in international markets.
Key words: trade; trading; organic products; organic production; market; competitiveness.

Анотація. Сучасні глобальні економічні виклики та структурні зміни в аграрному секторі, посилені наслідками військової агресії в Україні, зумовлюють нагальну потребу у формуванні нових механізмів забезпечення стійкості та конкурентоспроможності органічного агровиробництва. Незважаючи на стійке зростання світового попиту на органічну продукцію, вітчизняний сектор стикається з бар'єрами масштабування, пов'язаними

не лише з кризою ресурсної бази, але й з неефективністю традиційних методів збуту. Недосконаліть логістичної інфраструктури, інформаційна асиметрія та відсутність інтеграції у світові торговельні системи знижують потенціал України, як ключового експортера органічної сировини до ЄС. Дослідження синергії трейдингу та інструментів інноваційної торгівлі є критично важливим для подолання цих дисбалансів. *Метою* дослідження є визначення можливості та розробка теоретичного механізму синергії трейдингу та торгівлі, як ключового чинника розвитку органічного агровиробництва, здатного забезпечити його довгострокову економічну стійкість та інтеграцію у світовий ринок. У процесі дослідження використовувалися *методи* системного аналізу та синтезу для оцінки структурних дисбалансів вітчизняного органічного ринку; порівняльний метод для зіставлення показників органічного виробництва України та провідних країн світу; табличний метод для систематизації ключових параметрів ринку; графічний метод для візуалізації розробленого синергетичного механізму; а також методи дедукції та індукції для обґрунтування висновків щодо необхідності інтеграції інноваційної торгівлі та трейдингу. *Результати дослідження*: проведене дослідження виявило гострий структурний дисбаланс вітчизняного органічного сектору, зокрема встановлено різке скорочення органічних площ до 26,8 % від рівня 2017 р., що є прямим наслідком військової агресії. Водночас, на противагу кризі ресурсної бази, було виявлено високу стійкість інституційного капіталу, що підтверджується зростанням кількості сертифікованих операторів до найвищого показника за досліджуваний період. Це явище трактується як збереження «інституційної лояльності», що є ключовою перевагою для швидкого відновлення сектору. Аналіз традиційних методів збуту підтвердив, що логістична фрагментація, економічна неефективність та географічна прив'язка є основними бар'єрами масштабування. Обґрунтовано, що подолання цих обмежень можливе лише через синергію інноваційної торгівлі та стратегічного агротрейдингу. *Новизна*: розроблений синергетичний механізм передбачає, що інноваційна торгівля забезпечує фізичну ефективність і долає географічні бар'єри, тоді, як трейдинг виконує функцію фінансової стабілізації, ризик-менеджменту та спрощує доступ малих виробників до складних міжнародних сертифікаційних вимог. Впровадження цієї моделі дозволяє трансформувати органічну продукцію з локального товару на міжнародний актив. *Практична значимість*: результати дослідження мають практичне значення для органів державного управління при розробці програм підтримки органічного сектору, особливо в частині інфраструктурного забезпечення. Для органічних виробників та трейдерів модель надає конкретні інструменти для оптимізації ланцюгів постачання, мінімізації цінових ризиків та підвищення прозорості операцій, що є критичним для посилення їхньої конкурентоспроможності на міжнародних ринках.
Ключові слова: торгівля; трейдинг; органічна продукція; органічне виробництво; ринок; конкурентоспроможність.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Сучасні ринкові умови господарювання зумовлюють необхідність пошуку ефективних шляхів гармонійного використання ресурсного потенціалу аграрного сектору з урахуванням глобальних тенденцій та змін у споживчих уподобаннях. Упродовж останніх років спостерігається стійке зростання попиту на органічну сільськогосподарську продукцію, що поступово займає дедалі більшу частку світового ринку. Аналіз динаміки розвитку органічного землеробства свідчить про те, що за останні п'ять років інтерес споживачів до екологічно безпечних продуктів зріс у кілька разів. Вище зазначене формує нові вимоги до виробників та торговельних структур. Органічне виробництво сьогодні розглядається, як один із ключових чинників забезпечення сталого розвитку аграрної економіки, оскільки поєднує економічну ефективність із дотриманням екологічних стандартів і соціальної відповідальності.

Для вітчизняних виробників органічної продукції основними перешкодами залишається обмежений доступ до зовнішніх ринків і низький рівень інтеграції у світові торговельні системи. Це зумовлено, насамперед, недосконалістю національного законодавства та його невідповідністю нормам і стандартам торгівлі, що діють у країнах ЄС та на міжнародному ринку. Попри прийняття Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [1], нормативно-правове поле все ще залишається фрагментованим і недостатньо узгодженим із європейськими вимогами.

Суттєвими проблемами є відсутність ефективного механізму формування справедливої ціни на органічну продукцію, недостатня розвиненість системи її збуту, а також нечітке розмежування відповідальності між виробниками, трейдерами та контролюючими органами. Крім того, слабка інституційна підтримка експорту, обмежений доступ до фінансових інструментів і відсутність розвиненої інфраструктури трейдингу знижують конкурентоспроможність українських органічних виробників на глобальному ринку. У цьому контексті особливої актуальності набуває формування ефективної системи трейдингу та торговельної взаємодії, здатної забезпечити стабільний збут органічної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Синергія трейдингу та торгівлі відкриває нові можливості для оптимізації ланцюгів постачання, підвищення прозорості цінової політики та мінімізації ринкових ризиків для виробників. Розвиток спеціалізованих платформ, електронних бірж і цифрових маркетплейсів сприяє інтеграції органічних агровиробників у міжнародні ринки, забезпечуючи

не лише економічну вигоду, а й підтримку принципів сталого розвитку. Такий підхід дозволяє створити більш збалансовану модель аграрного бізнесу, у якій комерційна ефективність поєднується з екологічною та соціальною відповідальністю.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Стан ринку органічного землеробства та проблеми його розвитку є актуальним серед міжнародних та вітчизняних науковців. У статті Rahman et al. (2025) проведено комплексний аналіз органічних продуктів харчування, оцінено їхню харчову цінність та вплив на здоров'я людини, підкреслюючи, що споживання органічної продукції сприяє підвищенню якості раціону та може зменшувати ризики негативного впливу на здоров'я, що є важливим в умовах зростаючого попиту на екологічно безпечні продукти. Галуцьких Н. та Дідорчук І. (2024) у своїй роботі розглядають сучасні тенденції світового ринку органічної продукції, встановлюючи різке зростання цін на органічну продукцію, що підтверджує збільшення попиту на екологічно чисті продукти харчування. Дослідження Багорка М. О. наголошує, що розвиток ринку органічної продукції в Україні потребує комплексного підходу з використанням державної підтримки, інновацій та ефективних маркетингових стратегій, що забезпечить сталий розвиток аграрного сектору. За результатами дослідження Гончарук І. (2025), розвиток органічного ринку в Україні відбувається у контексті Європейського зеленого курсу, при цьому увага приділяється адаптації національного законодавства до стандартів ЄС, створенню сучасної інфраструктури та стимулів для виробників, що сприяє інтеграції українських органічних агровиробників у міжнародні ринки. У дослідженні Nifatova et al. (2024) аналізується роль українського експорту в забезпеченні імпортної залежності країн ЄС від органічної продукції, підкреслюючи, що Україна може ефективно інтегруватися в європейський органічний ринок, постачаючи ключові категорії сільськогосподарської продукції та підтримуючи стабільність європейського ринку через переробку та реекспорт. Регіональний аспект розвитку органічного аграрного бізнесу розкрито у праці Мазур, К., Томашук, І., та Швець, В. (2025), де аналізуються тенденції та перспективи розвитку ринку овочів в умовах економічної регіоналізації.

ВІДОКРЕМЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Попри значну кількість напрацювань існує необхідність визначення ролі трейдингу у збуті органічної продукції та пошуку шляхів для забезпечення синергії торгівлі та трейдингу.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою нашого дослідження є визначення можливості та розробка теоретичного механізму синергії трейдингу та торгівлі в розвитку органічного агровиробництва. Основними завданнями є здійснення аналізу сучасного стану світового та вітчизняного ринку органічної аграрної продукції та визначення напрямків підвищення ефективності трейдингових стратегій для українських органічних виробників.

МЕТОДИ, ОБ'ЄКТ ТА ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єктом дослідження є процес розвитку органічного агровиробництва в Україні в умовах сучасних глобальних економічних викликів та наслідків військової агресії, а також система його збуту та інтеграції у світовий ринок.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичний механізм забезпечення синергії трейдингу й інноваційної торгівлі, як ключового чинника довгострокової економічної стійкості та підвищення конкурентоспроможності органічного агровиробництва України на міжнародних ринках.

Дослідження проводилось із застосуванням систематизованого підходу, що поєднує методи емпіричного збору даних та теоретичного моделювання для досягнення поставленої мети. Інформаційною базою слугували відкриті статистичні дані міжнародних організацій, звіти транснаціональних трейдерів та макроекономічні показники органічного сектору України. На початковому етапі для діагностики структурного дисбалансу органічного ринку застосований системний аналіз, доповнений порівняльним методом, що дозволив зіставити динаміку вітчизняного ринку з показниками світових лідерів, підтверджуючи експортно-орієнтований потенціал України. Статистичний метод був використаний для кількісного аналізу динаміки ключових показників органічного виробництва України зокрема, для виявлення точок критичного падіння ресурсної бази та підтвердження високої інституційної стійкості суб'єктів господарювання. На основі цих емпіричних даних, а також шляхом синтезу виявлених обмежень традиційних методів збуту, було обґрунтовано необхідність теоретичного моделювання. Розроблено механізм синергії трейдингу та інноваційної торгівлі, в якому інноваційна торгівля забезпечує фізичну ефективність, а трейдинг – фінансову стабільність та ризик-менеджмент. Викладена методологія надає повну картину ходу дослідження: від діагностики кризових дисбалансів до розробки стратегічного механізму їх подолання, забезпечуючи можливість повторення та верифікації отриманих наукових результатів.

ОСНОВНИЙ МАТЕРІАЛ

Ринок органічної продукції перебуває на стадії активного розвитку та відіграє важливу роль у сучасному агробізнесі як у світовому, так і в українському контексті, оскільки зростаючий попит на здорове харчування, екологічно чисті продукти та інноваційні методи

ведення сільського господарства стимулюють виробників удосконалювати технології вирощування, підвищувати якість продукції та шукати ефективні канали збуту на внутрішньому та міжнародному ринках.

Світовий ринок органічної продукції продовжує демонструвати стабільне зростання, що обумовлено підвищенням інтересу споживачів до здорового харчування, екологічної безпеки та стійких методів виробництва. Основними драйверами росту є збільшення доходів населення, посилення екологічної свідомості, розвиток цифрових платформ для продажу органічних продуктів та державна підтримка органічного виробництва у провідних країнах. Найбільшими гравцями світового ринку органічної продукції протягом тривалого часу є США, Німеччина, Франція та Китай, що формують понад 60 % глобального обороту [12].

Аналіз основних показників за 2023 р. підтверджує стійке зростання світового органічного ринку, що є відображенням змін у споживчих уподобаннях та глобального прагнення до принципів сталого розвитку. Динаміка ринку є двофакторною, так як вона визначається інтенсивним зростанням пропозиції через збільшення розміру сертифікованих органічних земель сільськогосподарського призначення та високою концентрацією споживання в окремих країнах світу, зумовленою розвиненістю внутрішнього ринку органічної продукції. Незважаючи на збільшення загальної частки органічних земель, існує значна нерівномірність їхнього розподілу за площею. Ця диспропорція спричинена особливостями географічного розміщення, рівнем економічного розвитку, обізнаністю споживачів про переваги органічної продукції та, головне, інституційним забезпеченням діяльності органічних виробників. Так, станом на кінець 2023 р. загальна площа органічних сільськогосподарських земель досягла 99 млн га, що складає 2,1 % від загальної площі сільськогосподарських угідь у світі і свідчить про зростаючу екологічну відповідальність виробників агропродовольчої продукції та їхню орієнтацію на стійкі моделі господарювання. Лідером за обсягом зайнятих під органічним виробництвом земель залишається Австралія, домінування переважно зумовлено великими площами екстенсивного органічного тваринництва, оскільки сертифіковані землі використовуються для пасовищ і вільного вигулу худоби. Водночас найвищу частку органічних земель у національному сільськогосподарському секторі демонструють такі країни, як Ліхтенштейн (44,6 %) та Австрія (27,3 %), високі показники яких є прямим результатом глибокої інституційної інтеграції органічного землеробства в національні аграрні стратегії цих країн. Найбільший приріст органічних площ зафіксовано у Латинській Америці – зростання на 1 млн га, що становить 10,8 % за 2023 р. Цей показник є важливим індикатором переорієнтації країн, що розвиваються, на експортно-орієнтовані органічні культури, які можуть слугувати майбутнім джерелом сировини для насичення ключових світових ринків [11]. Аналіз площі країн світу з найбільшим відсотком органічних сільськогосподарських угідь по відношенню до України наведено у табл. 1.

Таблиця 1. Країни світу з найбільшою кількістю органічної площі по відношенню до України, млн га, 2023 р.

Країна	Площа, млн. га	По відношенню до України, разів
Австралія	53,0	684,2
Індія	4,73	61,1
Аргентина	4,46	57,6
Іспанія	2,70	34,9
Франція	2,55	32,9
Китай	2,44	31,5
Італія	2,30	29,7
США	2,03	26,2
Німеччина	1,70	21,9

Джерело: Сформовано автором на основі [11–12]

Обсяг світового органічного ринку в 2023 р. становив 136,4 млрд євро, що беззаперечно підтверджує його високу економічну вагу та інвестиційну привабливість. Проте, незважаючи на значний загальний обсяг, ринок характеризується біполярною структурою споживання з високим рівнем географічної концентрації. Так, США та країни ЄС разом споживають майже 90 % усієї органічної продукції у світі [13]. Це підтверджує, що органічна торгівля залишається переважно прерогативою високодохідних економік, де споживачі мають вищу купівельну спроможність і рівень екологічної свідомості. Саме тому висока концентрація попиту зумовлює необхідність для країн-виробників, включно з Україною, жорсткої адаптації до регуляторних та сертифікаційних стандартів ЄС та США. Крім того, критичним є дотримання операційних вимог великих транснаціональних трейдингових структур та ритейлерів, які фактично контролюють канали збуту на цих ключових ринках. Ще одним із ключових показників стану ринку органічної продукції у світі є споживання на душу населення, оскільки він слугує індикатором для розкриття ступеня проникнення органічної продукції в щоденний раціон різних регіонів світу. Найвищий показник споживання органічної продукції демонструє Швейцарія, а саме 468 євро на душу населення. Характеристику основних показників ринку органічного аграрного виробництва у світі наведено у табл. 2.

Україна є одним із світових постачальників органічної сировини, маючи значний аграрний потенціал та географічну близькість до ключового споживача – Європейського Союзу. На тлі світового зростання ринку органічної продукції та його концентрації у високодохідних економіках, критично важливим

Таблиця 2. Основні показники органічного сільського господарства у світі у розрізі груп країн, 2023 р.

Група країн	Органічна площа, млн га	Частка органічних площ від загальної с/г землі, %	Органічні виробники, тис. осіб	Органічні роздрібні продажі, млрд євро
Африка	2,66	0,24	1 123,3	0,013
Азія	6,50	0,40	1 782,1	13,75
ЄС	15,64	9,63	378,2	46,67
Європа	17,84	3,59	442,3	54,54
Латинська Америка	9,87	1,38	280,4	0,78
Північна Америка	3,54	0,76	23,4	53,90
Океанія	35,99	9,68	18,5	1,87

Джерело: сформовано авторами на основі

є аналіз здатності вітчизняного органічного сектору адаптуватися до внутрішніх викликів і зберегти свій статус експортера [11]. Аналіз ключових параметрів органічного сільського господарства України за період 2017–2023 рр. дозволяє оцінити потенціал відновлення та критичні дисбаланси, спричинені передусім повномасштабною військовою агресією, яка розпочалася у 2022 р. Показники, наведені у табл. 3, відображають не лише динаміку ресурсної бази, але й інституційну стійкість суб'єктів господарювання та стан внутрішнього попиту через роздрібні продажі. Отримані дані чітко розмежовують етап стійкого розвитку (2017–2021 рр.), коли відбувалося нарощування площ та операторів, та етап гострого структурного падіння (2022–2023 рр.), що вимагає розробки нових адаптивних стратегій.

Таблиця 3. Основні показники виробництва органічної сільськогосподарської продукції в Україні, 2017–2023 рр.

Рік	Органічна площа (с/г угіддя), га	Частка органічних площ від загальної с/г землі, %	Виробники органічної продукції, шт	Органічні роздрібні продажі, млн євро
2017	289 000	0,70	304	29,4
2018	309 100	0,75	501	33,0
2019	467 980	1,13	470	36,0
2020	462 225	1,12	419	38,0
2021	422 299	1,02	418	27,9
2022	263 619	0,64	462	17,0
2023	77 463	0,19	475	25,3
2023 р. до 2017 р., %	26,8 %	27,1 %	156,3 %	86,1 %

Джерело: сформовано авторами на основі [13]

Найбільш значним негативним наслідком кризи розвитку органічного виробництва є руйнування ресурсної бази. Так, у 2023 р. органічна площа скоротилася до 77,4 тис. га, що становить лише 26,8 % від показника 2017 р. Відповідно, частка органічних площ у загальній структурі сільськогосподарських земель знизилася до 0,19 %. Таке падіння відображає пряму втрату територій, неможливість виконання сертифікаційних вимог на прифронтових землях, а також логістичні та фінансові ризики, що змусили виробників тимчасово виводити землі з органічного статусу. На противагу падінню площ, кількість суб'єктів господарювання продемонструвала високу стійкість. Зокрема, кількість органічних виробників у 2023 р. склала 475, що на 56,3 % більше за 2017 р., і є найвищим показником за досліджуваний період [13]. Це створює ключовий дисбаланс, оскільки, велика кількість сертифікованих операторів працює на мінімальних площах, що вказує на збереження людського та інституційного капіталу та високу лояльність виробників до органічного статусу, незважаючи на кризу. Збереження цієї бази є критичним для швидкого відновлення сектора після стабілізації та закінчення активних бойових дій.

Аналіз стану ринку органічної аграрної продукції доводить, що, попри значні темпи зростання виробництва та споживання у світі, традиційні методи збуту продукції, такі як прямі продажі від виробника до споживача та реалізація через фермерські ринки, не здатні в повній мірі забезпечити експортну конкурентоспроможність та достатнє зростання внутрішнього ринку, який до сьогодні залишається нішевим. Серед ключових обмежень традиційних методів слід виділити: економічну неефективність, логістичну фрагментацію, проблеми забезпечення якості на великих обсягах, інформаційну асиметрію та географічну прив'язку. Економічна неефективність, що спричинена відсутністю ефекту масштабу та значними трансакційними витратами є ключовою перешкодою. Через реалізацію малими обсягами та незначними партіями продукції та відсутності регулярності поставок фермери не здатні оптимізувати витрати на централізовану логістику, пакування та зберігання товарів. Зростання операційних витрат зумовлено низькою продуктивністю витраченого часу, що в свою чергу підвищує ціну на органічну продукцію та робить її не конкурентоспроможною із традиційною аграрною продукцією.

Традиційні методи збуту аграрної продукції спричиняють серйозні проблеми у підтримці якості та безпечності органічної продукції, що виражається через логістичну фрагментацію та підвищенні ризиків псування. Органічна сільськогосподарська продукція, зокрема свіжі овочі та фрукти продукція є чутливими до умов транспортування та вимагає дотримання «холодного ланцюга». У малих каналах дистрибуції забезпечення належних холодильних потужностей на всіх етапах життєвого циклу продукції є дороговартісним і не

завжди реалізованим, що збільшує відсоток втрат продукції. Крім того, при сумісному зберіганні з неорганічними товарами зростає ризик перехресного забруднення, що вимагає складних і дорогих процедур сегрегації та контролю, знижуючи загальну ефективність збуту.

Наступне обмеження для розвитку торгівлі органічними продуктами є те, що традиційні канали збуту страждають від проблеми інформаційної асиметрії та відсутності єдиних стандартів. Довіра споживача на фермерських ринках часто ґрунтується на особистому контакті, а не на валідованій інституційній сертифікації, що є критичним для масового ринку. Така ситуація ускладнює перевірку походження та достовірності органічного статусу, а також створює сприятливі умови для недобросовісної конкуренції. Також, фрагментований брендинг та упаковка, притаманні невеликим виробникам, додатково ускладнюють для споживача ідентифікацію, порівняння та впізнаваність органічної продукції як окремої категорії. Це зумовлює зниження споживання органічної аграрної продукції, яка виготовлена малими фермерськими господарствами чи невідомими брендами.

Суттєві обмеження масштабованості традиційних методів збуту агропродовольчої продукції є жорстко прив'язаними до географічної локації, що унеможливлює задоволення зростаючого національного попиту. Фермерські ринки та невеликі спеціалізовані крамниці мають обмежену пропускну здатність і не можуть ефективно поглинати великі обсяги, вироблені середніми та великими органічними господарствами. Це створює бар'єр для входу для великих виробників. Крім того, географічна інклюзивність таких каналів є вкрай низькою, оскільки вони не здатні забезпечити стабільне та рівномірне постачання органічної продукції у віддалені міські агломерації та регіони, де зосереджена найбільша купівельна спроможність.

Незважаючи на значні темпи зростання виробництва та споживання органічної продукції у світі, традиційні методи не здатні в повній мірі забезпечити експортну конкурентоспроможність та достатнє масштабування внутрішнього ринку, який до сьогодні залишається нішевим. Серед ключових обмежень традиційних методів слід виділити: економічну неефективність, логістичну фрагментацію, проблеми забезпечення якості на великих обсягах, інформаційну асиметрію та географічну прив'язку. Саме тому пошук та впровадження інноваційних методів торгівлі та дистрибуції є стратегічною необхідністю, а не просто опцією.

Ключовими інноваційними методами та практиками дистрибуції, що трансформують органічний ринок, є наступні: інтеграція у мережевий ритейл та розвиток власних торгових марок, електронна комерція та спеціалізовані маркетплейси, регіональні хаби та центри (табл. 4).

Однією із найвпливовіших сучасних практик, що забезпечують економію на масштабі та цінову стабілізацію є інтеграція у мережевий ритейл та розвиток власних органічних марок. Прикладами є Північна Америка та Західна Європа, де великі міжнародні мережі використовують свою логістику та купівельну спроможність для централізованої закупівлі. Ключовим механізмом у даній практиці є розвиток власних торгових марок органічної продукції, що дозволяє ритейлеру контролювати ланцюг ціноутворення і пропонувати органічні товари за нижчою ціною порівняно з фірмовими брендами, забезпечуючи перехід продукції з нішевого в основний товарний сегмент. Для подолання географічної прив'язки традиційного збуту використовують такі інструменти, як цифровізація каналів збуту та маркетплейси. Прямий продаж через онлайн-платформи мінімізує кількість посередників і, завдяки оптимізованій логістиці «останньої милі», дозволяє підтримувати холодний ланцюг, знижуючи відсоток псування та забезпечуючи свіжість. Це значно розширює ринок до споживачів у міських агломераціях, де сконцентрована основна купівельна спроможність.

Таблиця 4. Характеристика ключових інноваційних методів дистрибуції органічної продукції

Назва методу	Характеристика	Переваги	Недоліки
Інтеграція у мережевий ритейл та власні торгові марки	Централізована закупівля великими міжнародними мережами супермаркетів. Розвиток власних торгових марок органічної продукції	Економія на масштабі. Зниження цінового розриву з конвенційною продукцією.	Високі вимоги до обсягів та стандартизації. Тиск на маржу з боку ритейлера. Втрата прямого контролю над брендом
Електронна комерція та спеціалізовані маркетплейси	Прямий продаж кінцевому споживачеві через онлайн-платформи	Долає географічну прив'язку. Мінімізація посередників. Оптимізована логістика	Складність підтримки холодного ланцюга. Високі витрати на маркетинг та залучення клієнтів
Розвиток регіональних логістичних хабів та консолідація	Створення хабів для збору, пакування, охолодження та організації спільної доставки партій від кількох малих та середніх фермерів	Синергія в логістиці індивідуальні транспортні витрати. Доступність для малих виробників до великих мереж. Забезпечення суворої сегрегації органічної продукції	Високі початкові інвестиції у створення інфраструктури. Адміністративна складність управління спільними партіями

Джерело: сформовано авторами на основі [8]

Пошук ефективних інноваційних методів торгівлі є необхідною передумовою для оптимізації фізичного ланцюга постачання органічної продукції. Проте, для досягнення довгострокової економічної стійкості та ефективного управління ризиками цінової волатильності, що є особливо актуальним для вітчизняного виробника, вказані методи повинні бути доповнені стратегічними інструментами агротрейдингу. Комплексний підхід є критичним для України, зважаючи на значні дисбаланси у ресурсній базі, що виникли внаслідок військової агресії.

Трейдинг в агробізнесі – це спеціалізована економічна діяльність, яка полягає в цільовому придбанні, транспортуванні, зберіганні та подальшій реалізації великих обсягів сільськогосподарських сировинних товарів, а також фінансових інструментів, похідних від них. Метою застосування агротрейдингу є отримання прибутку від цінової маржі та ефективне управління ризиками цінової волатильності, що є характерними для аграрного сектору. Його можна умовно визначити як інтегруючу ланку між первинними виробниками та кінцевими переробниками, розглядаючись як частина третьої сфери АПК.

В контексті органічного сектора, де домінують проблеми логістичної фрагментації та цінової неефективності, агротрейдинг відіграє критично важливу роль, забезпечуючи мости між дрібними виробниками та глобальними споживачами, що перетворює органіку з локального товару на міжнародний актив. Трейдингові компанії є головними операторами для української органічної продукції на міжнародних ринках. Вони володіють необхідною сертифікованою інфраструктурою, яка забезпечує сегрегацію органічної сировини від конвенційної. Це є необхідною умовою для міжнародної сертифікації та експорту, знижуючи ризики перехресного забруднення. Також великі міжнародні або спеціалізовані органічні трейдери беруть на себе ризики відповідності нормам (наприклад, Регламенту ЄС 834/2007), цим самим значно знижуючи бар'єри для малих українських фермерів, які не можуть самостійно орієнтуватися у складних міжнародних регуляціях. Серед основних переваг використання трейдингових механізмів у збуті органічної продукції слід віднести інструменти ефективного ціноутворення. Трейдери приносять на локальні ринки глобальні цінові сигнали, що забезпечує виробникам можливість отримати справедливу ціну за свою продукцію, максимально наближену до світової. Укладання форвардних контрактів ще до збору врожаю забезпечує органічним виробникам гарантований збут та авансове фінансування для покриття високих операційних витрат.

Для досягнення довгострокової економічної стійкості та ефективного управління ризиками, інноваційна дистрибуція повинна бути інтегрована зі стратегічним трейдингом. Така синергія формує стратегічні переваги, що усувають структурні обмеження українського органічного аграрного ринку, поєднуючи фізичну ефективність із фінансовою захищеністю. Ключові взаємозв'язки між компонентами цих систем відображено на рис. 1.

Синергія між трейдингом і інноваційною торгівлею формує цілісну економічну екосистему, в якій відбувається взаємопосилення фізичних, фінансових та інформаційних потоків. У такій моделі логістичні процеси виступають основою стабільності фізичних поставок, забезпечуючи передбачуваність і безперервність руху продукції від виробника до кінцевого споживача. Це створює базу для ліквідності товарних обсягів і зменшує операційні ризики у ланцюгу постачання. Паралельно фінансові інструменти трейдингу виконують функцію ризик-менеджменту, що дозволяє мінімізувати вплив цінових коливань, сезонності та коливань валютних курсів. Завдяки цьому формується

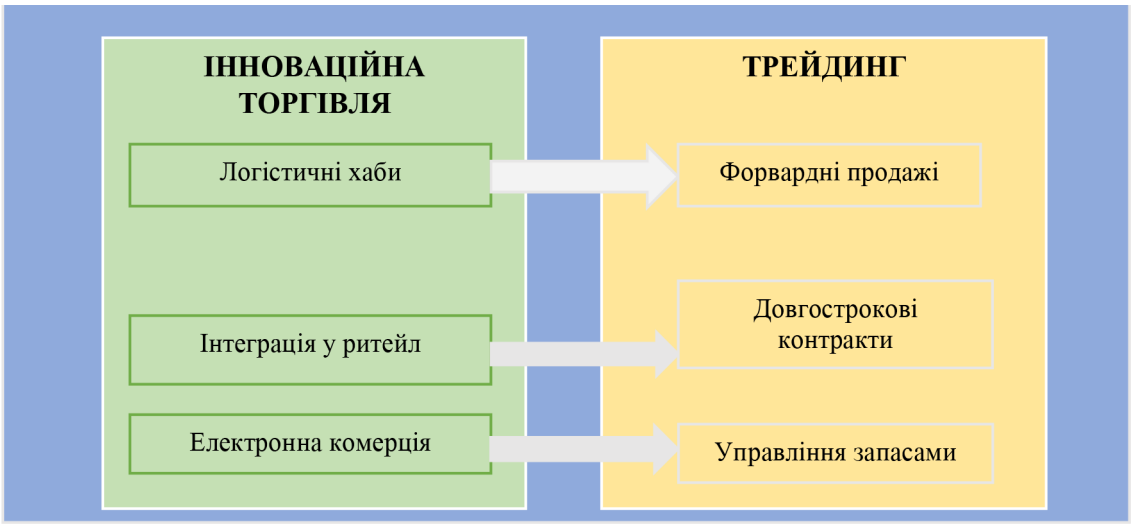

Рис. 1. Синергетичний зв'язок інноваційної торгівлі та трейдингу в органічному агровиробництві
Джерело: власні дослідження

механізм фінансової стабільності аграрного сектору, який забезпечує передбачуваність доходів і підвищує рівень довіри між виробниками, трейдерами та інвесторами. Цифрові технології, серед яких провідне місце посідають системи відстеження на базі блокчейн, QR-кодування та смарт-контрактів, підвищують рівень прозорості та простежуваності операцій. Це не лише зміцнює репутацію українських виробників на міжнародних ринках, але й створює основу для розвитку цифрової сертифікації та маркування органічної продукції, що відповідає вимогам ЄС. Водночас аналітичні дані електронної комерції формують потужний інформаційний ресурс для оперативного прийняття управлінських рішень. Вони дозволяють відстежувати динаміку попиту, оптимізувати обсяги виробництва та постачання, а також здійснювати гнучке планування маркетингових стратегій. Таким чином, на основі великих даних формується адаптивна модель управління, здатна швидко реагувати на зміни кон'юнктури ринку. Ефективність системи проявляється на мікро-, мезо- та макрорівнях, утворюючи взаємопов'язану модель сталого зростання (рис. 2).

Таким чином, інтеграція інноваційної торгівлі з трейдингом перетворює аграрний сектор України на динамічну систему сталого розвитку, у якій мікрорівневі успіхи підприємств забезпечують мезорівневу синергію регіонів, а сукупний ефект підсилює національну економіку. Така модель є не лише економічно доцільною, а й соціально значущою, адже сприяє формуванню довіри, екологічної відповідальності та інвестиційної активності в органічному секторі.

ОБГОВОРЕННЯ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Проведене дослідження підтверджує вплив військової агресії на критичні параметри органічного сектору України, виявляючи структурний дисбаланс. Виявлене різке скорочення органічних площ до 26,8 % від рівня 2017 р. корелюється з висновками багатьох дослідників, які аналізували вплив конфліктів на аграрний сектор. Зокрема, робота Пінего І. спрямована дослідження витрат озброєного конфлікту на сільське господарство Колумбії, вказують на пряму втрату територій та зростання ризику к як основні чинники, що змушують виробників тимчасово відмовлятися від дорогої сертифікації [6]. Водночас, виявлена висока стійкість та зростання кількості органічних операторів є нетиповим фактом, який заслуговує на окрему увагу. У той час як класичні моделі кризового менеджменту прогнозують скорочення кількості суб'єктів господарювання при руйнуванні ресурсної бази, органічний сектор України демонструє збереження людського та інституційного капіталу. Це явище можна порівняти з концепцією «інституційної лояльності», яка вивчається в контексті стійких ланцюгів постачання. Вказаний факт є критично важливим, оскільки він забезпечує потенціал швидкого відновлення сектору після стабілізації, що є ключовою перевагою

Рис. 2. Очікувані результати від синергії трейдингу та інноваційної торгівлі в органічному агровиробництві
Джерело: власні дослідження

порівняно з країнами, де інституційна база була втрачена наприклад, у регіонах Східної Африки, де недостатність інституційної реформи є ключовим обмежуючим фактором для стійкості агробізнесу [7].

Аналіз підтверджує, що існуючі обмеження традиційних методів збуту (логістична фрагментація, економічна неефективність, інформаційна асиметрія) є фундаментальними бар'єрами масштабування, а не лише наслідками кризи. Це узгоджується з висновками вчених, які досліджують нішеві ринки. Зокрема, Nichifor B., Zait L. та Timiras L. (2025) доводять, що для переходу органічної продукції від нішевого до масового ринку обов'язковою є інтеграція у мережевий ритейл, що забезпечує ефект масштабу та зменшує ціновий розрив між органічними й традиційними товарами [9]. Отримані результати щодо впровадження електронної комерції та регіональних логістичних хабів підтримують цю тезу, пропонуючи цільові інструменти для подолання географічної прив'язки та логістичної фрагментації, яка є особливо гострою для малих виробників. Незважаючи на значні переваги синергетичної моделі, слід зазначити її потенційні недоліки. Впровадження інноваційних методів вимагає високих початкових інвестицій у створення інфраструктури та часткової втрати контролю над брендом при інтеграції у великий ритейл. Проте ці недоліки можуть бути нівельовані завдяки макрорівневому ефекту – через підвищення інвестиційної привабливості сектору та залучення зовнішнього капіталу для фінансування інфраструктурних проєктів, що потребує подальших досліджень.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження досягло поставленої мети, визначивши можливість та розробивши теоретичний механізм синергії трейдингу та інноваційної торгівлі, що є ключовим для сталого розвитку українського органічного агровиробництва в умовах кризових викликів. Аналіз підтвердив, що військова агресія спричинила структурний дисбаланс, виражений у критичному скороченні органічних площ (до 26,8 % від рівня 2017 р.), проте було виявлено нетипове явище високої інституційної стійкості – зростання кількості сертифікованих операторів, що свідчить про збереження людського та інституційного капіталу, що є вирішальною перевагою для швидкого відновлення сектору порівняно з іншими конфлікт-афектованими регіонами. Водночас дослідження довело, що обмеження традиційних методів збуту є фундаментальними бар'єрами масштабування, а не лише наслідками кризи. Відтак, для переходу органічної продукції з нішевого до масового ринку та забезпечення експортної конкурентоспроможності, необхідна синергія інноваційної дистрибуції та стратегічного агротрейдингу. У цій моделі інноваційна торгівля забезпечує фізичну ефективність і долає логістичні бар'єри, тоді як трейдинг виконує функцію ризик-менеджменту та фінансової стабілізації, спрощуючи доступ до глобальних ринків і стандартизації. Таким чином, ця комплексна модель формує цілісну економічну екосистему, здатну адаптивно реагувати на кон'юнктуру ринку та забезпечувати економічну, соціальну й екологічну стійкість органічного агровиробництва України. Перспективи подальших досліджень зосереджені на емпіричному моделюванні економічної ефективності регіональних логістичних хабів та оцінці впливу цифрових технологій на простежуваність та зниження трансакційних витрат у ланцюгу постачання органічної продукції.

REFERENCES

[1] Law of Ukraine "On Basic Principles and Requirements for Organic Production, Circulation and Labelling of Organic Products" No. 2496-VIII of July 10, 2018 (as amended). *Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2019, N. 36, Art. 275. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text

[2] Rahman, A., Baharlouei, P., Koh, E.H.Y., Pirvu, D.G., Rehmani, R., Arcos, M., Puri, S. A (2024) Comprehensive Analysis of Organic Food: Evaluating Nutritional Value and Impact on Human Health. Foods. Jan 9. 13(2). 208. DOI: https://doi.org/10.3390/foods13020208. PMID: 38254509; PMCID: PMC10814746

[3] Honcharuk, I., Lohosha, R., & Tokarchuk, D. (2025). Prospects for the development of the organic market in Ukraine in the context of the European green deal. *Baltic Journal of Economic Studies*, 11(1), 58–67. DOI: https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-1-58-67

[4] Nifatova, O., Danko, Y., Petrychuk, S., Baležentis, T., & Štreimikienė, D. (2024). Import dependence of the European organic market and the role of Ukrainian exports. *Technological and Economic Development of Economy*, 30(6), 1950–1971. DOI: https://doi.org/10.3846/tede.2024.22840

[5] Nehrey, M. (2025) Ukrainian agriculture during the full-scale Russian-Ukrainian war. *Agricultural and Resource Economics*. 11(1). 5–18. DOI: https://doi.org/10.51599/are.2025.11.1.01

[6] Iglesias Pinedo, W., Fulginiti, L. E., & Perrin, R. K. (2024). The Cost of Armed Conflict to Agriculture in Colombia. *Review of World Agricultural Economics*, 16(2), 45–62. DOI: https://doi.org/10.36956/rwae.v16i2.1136

[7] Resilient Agribusiness and Livelihood Assets in Conflict-Affected Regions of East Africa: A Comparative Analysis of Somalia, South Sudan, and Eastern DRC. *Journal of Conflict and Security Studies*.

[8] Krykavskyy, Y., Chornopyska, N., Dovhun, O., Hayvanovych, N., & Leonova, S. (2023). "Defining supply chain resilience during wartime". *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 1, 32–46.

[9] Nichifor, B., Zait, L., & Timiras, L. (2025). Drivers, Barriers, and Innovations in Sustainable Food Consumption: A Systematic Literature Review. *Sustainability*, 17(5), 2233. DOI: https://doi.org/10.3390/su17052233

[10] Willer, H., Trávníček, J., Meier, C., & Schlatter, B. (Eds.). (2024). The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2024. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) & IFOAM – Organics International. Frick, Switzerland: FiBL. Retrieved from: https://www.fibl.org/en/themes/organic-world

[11] IFOAM – Organics International. (2024). Global Organic Market Overview 2024. Bonn, Germany: IFOAM. Retrieved from https://www.ifoam.bio

[12] FiBL Statistics. (2024). Organic World Statistics Database. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL). Retrieved from https://statistics.fibl.org

[13] OrganicInfo. (2024). Ukrainian Organic Sector Overview 2023–2024. Organic Initiative, Kyiv. Retrieved from https://organicinfo.ua

[14] Halutskykh, N. A., & Didorchuk, I. L. (2024). Suchasni tendentsii na svitovomu rynku orhanichnykh produktiv kharchuvannia [Current trends in the global organic food market]. *Business Inform*, (2), 20–26. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-2-20-26

[15] Bahorka, M. O., & Yakubenko, Yu. L. (2025). Rozvytok rynku orhanichnoi produktsii v Ukraini: problemy, perspektyvy ta shliakhy vyrishennia [Development of the organic products market in Ukraine: problems, prospects, and solutions]. *Ahrosvit*, (4), 16–23. https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.4.16

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

[1] Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» № 2496-VIII від 10 липня 2018 року (зі змінами). *Відомості Верховної Ради України*, 2019, № 36, ст. 275. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text

[2] Rahman, A., Baharlouei, P., Koh, E. H. Y., Pirvu, D. G., Rehmani, R., Arcos, M., Puri, S. A (2024) Comprehensive Analysis of Organic Food: Evaluating Nutritional Value and Impact on Human Health. Foods. Jan 9. 13(2). 208. DOI: https://doi.org/10.3390/foods13020208. PMID: 38254509; PMCID: PMC10814746.

[3] Honcharuk, I., Lohosha, R., & Tokarchuk, D. (2025). Prospects for the development of the organic market in Ukraine in the context of the European green deal. *Baltic Journal of Economic Studies*, 11(1), 58–67. DOI: https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-1-58-67

[4] Nifatova, O., Danko, Y., Petrychuk, S., Baležentis, T., & Štreimikienė, D. (2024). Import dependence of the European organic market and the role of Ukrainian exports. *Technological and Economic Development of Economy*, 30(6), 1950–1971. https://doi.org/10.3846/tede.2024.22840

[5] Nehrey, M. (2025) Ukrainian agriculture during the full-scale Russian-Ukrainian war. *Agricultural and Resource Economics,* 11(1), 5–18. DOI: https://doi.org/10.51599/are.2025.11.1.01

[6] Iglesias Pinedo, W., Fulginiti, L. E., & Perrin, R. K. (2024). The Cost of Armed Conflict to Agriculture in Colombia. *Review of World Agricultural Economics*, 16(2), 45–62. DOI: https://doi.org/10.36956/rwae.v16i2.1136

[7] Resilient Agribusiness and Livelihood Assets in Conflict-Affected Regions of East Africa: A Comparative Analysis of Somalia, South Sudan, and Eastern DRC. *Journal of Conflict and Security Studies*.

[8] Krykavskyy, Y., Chornopyska, N., Dovhun, O., Hayvanovych, N., & Leonova, S. (2023). "Defining supply chain resilience during wartime". *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 1, 32–46.

[9] Nichifor, B., Zait, L., & Timiras, L. (2025). Drivers, Barriers, and Innovations in Sustainable Food Consumption: A Systematic Literature Review. *Sustainability*, 17(5), 2233. DOI: https://doi.org/10.3390/su170522330

[10] Willer, H., Trávníček, J., Meier, C., & Schlatter, B. (Eds.). (2024). The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2024. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) & IFOAM – Organics International. Frick, Switzerland: FiBL. Retrieved from: https://www.fibl.org/en/themes/organic-world

[11] IFOAM – Organics International. (2024). Global Organic Market Overview 2024. Bonn, Germany: IFOAM. Retrieved from https://www.ifoam.bio

[12] FiBL Statistics. (2024). Organic World Statistics Database. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL). Retrieved from https://statistics.fibl.org.

[13] OrganicInfo. (2024). Ukrainian Organic Sector Overview 2023–2024. Organic Initiative, Kyiv. Retrieved from https://organicinfo.ua.

[14] Галуцьких, Н. А., Дідорчук, І. Л. (2024). Сучасні тенденції на світовому ринку органічних продуктів харчування. *Business Inform*, (2), 20–26. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-2-20-26

[15] Багорка, М. О., Якубенко, Ю. Л. (2025). Розвиток ринку органічної продукції в Україні: Проблеми, перспективи та шляхи вирішення. *Агросвіт* (4), 16–23. https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.4.16

© Валінкевич Н. В., Коценко М. С.
Дата надходження статті до редакції: 02.12.2025
Дата затвердження статті до друку: 18.12.2025
Опубліковано: 30.12.2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0